

Szülőnek lenni

Időpont: 1967. július 14. Bibliaóra

Alapigék: 2Móz 20,12; Ef 6,1–4; 1Móz 9,20–27

Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amelyet az Úr a te Istened ad te néked.

Ti gyermekek szót fogadjatok a ti születeknek az Úrban; mert ez az igaz.

Tiszteljed a te atyádat és a te anyádat (ami az első parancsolat ígérettel). Hogy jól legyen néked dolgod és hosszú életű légy e földön.

Ti is atyák ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek azokat az Úr tanítása és intése szerint.

Noé pedig földművelő kezdte lenni, és szőlőt ültete. És ivék a borból, s megrészegedek, és meztelenen vala sátra közepén. Khám pedig, Kanaánnak atyja, meglátá az ő atyjának mezítelenségét, és hírül adá künnlevő két testvérének. Akkor Sém és Jáfet ruhát ragadván, azt mindketten vállokra veték, és háttal menve takarák be atyjok mezítelenségét; s arccal hátra meg sem láták atyjok mezítelenségét.

Hogy felserkene Noé mámorából, és megtudá amit vele az ő kisebbik fia cselekedett vala: Monda: Átkozott Kanaán! Szolgák szolgája legyen atyjafiai közt. Azután monda: Áldott az Úr, Sémnek Istene, néki legyen szolgája Kanaán! Terjessze ki Isten Jáfetet, lakozzék Sémnek sátraiban; legyen néki szolgája a Kanaán!

Imádság: Örökkévaló Isten, szerető mennyei szent Atyánk! Kikergettünk a mennyből, de a menny utánunk jött. Mert ahol te vagy, ott van a menny, s ahol te nem vagy, ott van a pokol, függetlenül attól, hogy jó dolgunk van, vagy nincs semmink. Köszönjük, hogy velünk jöttél a paradicsomból, áldunk, hogy itt e jelenvaló világban is velünk vagy. Köszönjük, Urunk, parancsolataidat, amivel helyes vágányon akarod tartani életünket. Áldunk azokért, akiket a te nevedben küldtél, és a te képviselőidnek szántál életünkben. – Kérünk: taníts minket gyermekeidként élni és gyermekeidként engedelmeskedni elsősorban neked, de azoknak is, akik a te nevedben és a te képedben gondoskodnak rólunk és nevelnek minket és akikhez való viszonyunkról egyszor nálad számot kell adnunk.

Ámen.

Abban a sorozatban, amelyben most a keresztyén élet erkölcsstanának nagy kérdéseit tárgyaljuk, az a téma következik: szülőnek lenni. Néhány ígét olvasok fel, melyek ismereteseek. 2Móz 20,12-ben Isten a tízparancsolatban jelöli meg a gyermek szülő iránti köteleességét, a másik újtestamentumi íge: Ef 6,1–4, melyben Pál apostol ugyancsak a 4. parancsolatról ír. Elő kell vennünk ezzel a parancsolattal kapcsolatban a Kiskátét is. Luther Márton a Kiskátéban a közembereknek magyarázza, hogy mit kell érteni a 4. parancsolat alatt: „Hogy az Úristent féljük és szeressük: szüleinket és urainkat meg ne vessük, se haragra ne ingereljük, hanem tiszteletben tartsuk, szolgáljunk és engedelmeskedjünk nekik s nagyra becsüljük őket”.

Ezzel kapcsolatban fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy a Kiskáté eredeti német kiadásában minden egyes parancsolat mellett egy illusztráció van. Az ember azt gondolná, a 4. parancsolathoz könnyű illusztrációt találni a Bibliából. Nagyon érdekes, hogy mikor Luther Kiskátéjában ehhez a parancsolathoz illusztrációt keresett, egy képet rajzoltatott, amely Mózes I. könyvében a 9,20– 27. verseiben található. Ezek azok az igék, amelyeket fel kellett olvasnunk, mert ezek nélkül nem tudunk közelíteni mai témánkhoz.

A 4. parancsolat a családdal foglalkozik. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a család a teremtés első korrekciója. Mikor Isten megteremtette a világmindenséget, s végignézett a teremtés munkáján, azt mondta: Imé minden igen jó. De a következő fejezetben úgy látja, valamit jobban is lehetne a világon csinálni, és 1Móz 2. fejezetében el van mondva a család teremtése. Az ember a családot a teremtés korrekciójának tekintheti, és ezt a korrekciót Isten a paradicsomból is tovább küldte a paradicsomon kívüli büntetés életére az emberrel. – Ha semmi más nem volna a Bibliában a családra vonatkozólag, csak ez az egyszerű tény, ez is elég volna, hogy a család értékét világosan lássuk. A család drága Istennek, és fontos az embernek.

Nézzünk egy kicsit közelebbről erre a kérdésre.

1. Hogy néz Isten a szülőkre?

Amiket eddig elmondottam, az is elegendő, hogy Isten szemével nézve a szülőkre, a szülők iránt különös érzésekkel viseltessünk. De nézzük ezt a kérdést közelebbről!

Figyeljük meg e parancsolat helyét. Isten tíz parancsolatba foglalta össze, amit az emberi élet e földön való folytatásához feltétlenül szükségesnek tart. Némelyek így osztják meg e parancsolatokat: egyik táblán is öt, s a másikon is öt van. A római katolikus egyház és mi is más beosztást alkalmazunk, tartalmilag osztjuk meg a parancsolatokat, s azt mondjuk, az első kőtáblán van három, a másikon hét parancsolat. Az elsők vannak az Isten iránti parancsolatok, a másodikon az emberekről szólnak. Ez azért fontos, mert a második kőtáblának első parancsolata a szülőkről szól. Ennek a parancsolatnak helye azt akarja világossá tenni, hogy Isten után az emberek között a szülők az elsők!

Isten után nincs drágább az ember számára, amit Isten védelmébe venne, aminek szüksége lenne Isten és az ember védelmére, mint a szülők. Nagyon szeretném, ha világosan megérezné ennek az igének mindegyik hallgatója ennek a parancsolatnak a helyét. Maga ez egy prédikáció.

De a parancs megfogalmazása is olyan, amire külön fel kell figyelni. Az ember azt gondolná, hogy inkább azt kellene mondania Istennek a 4. Isten embere II. 872 parancsolatban: Szeresd atyádat és anyádat, hogy jól legyen dolgod, és hosszú életű légy e földön. Nem így fogalmazza meg, hanem: „Tiszteljed atyádat és anyádat...”

Minden bizonnyal nem véletlen dolog az, hogy Isten az emberi véleménnyel ellentétes álláspontot foglal el. Ha finoman fejezi is ki, azt mondja a parancs ilyen megfogalmazásában, hogy nem szeretetet, hanem tiszteletet kíván. Sokféleképpen lehet ezt magyarázni. Meg kell látnunk azt, hogy magunk is gyermekei vagyunk egy-egy szülőpárnak akkor is, ha abban a korban vagyunk, mikor már a gyermekcipőből kinöve nézünk erre a kérdésre. És meg kell látnunk, hogy nem minden szülő szeretetre méltó, mi sem tartozunk közéjük. Ebben a tekintetben mi sem alkotunk kivételt. Mikor tehát Isten nem azt parancsolja: szeresd apádat és anyádat, hanem hogy tiszteld, akkor ő ebben a megfogalmazásban valami többet akar mondani,

mint azt, hogy szeresd édesapádat és édesanyádat. A tisztelet több, mint a szeretet, mindenesetre más, mint a szeretet.

A parancsolat megfogalmazása a szülőket a gyermek fölé helyezi, és velük szemben ezért parancsol tiszteletet az Írás.

Még külön is érdekes megfigyelni, hogy miképpen fogalmazza meg az Úr ezt a parancsolatot. A parancsolatban mindig van valaki kedvezményezett. Itt a kedvezményezett a szülők. Nem külön az apa, nem külön az anya, hanem együtt.

Ez a parancsolat a maga megfogalmazásában azt mondja: tiszteld atyádat akkor is, ha bot van a kezében, ha fenytéssel nevel téged, mert ő feljebb való mint te. Tiszteld anyádat akkor, mikor a szeretet meleg érzései fűznek hozzá. Tudod, hogy az anyád is úgy szeret téged, hogy azzal a szeretettel vissza is lehet élni. És mind a kettőt szeresd: apádat és anyádat együtt! Ne tégy különbséget közöttük, mert a parancsolat kedvezményezettje a szülők, függetlenül a személy szeretetreméltóságától.

Mikor Luther a Kiskátét írta, az egyszerű népnek akarta írni. S mikor a 4. parancsolathoz keresett illusztrációt, akkor a részeg Noét rajzoltatta meg. Történetét 1Móz 9,20–27. verseiben olvashatjuk. Ez az első részeg ember története. Nagy dolog az, hogy a 4. parancsolathoz, amiben az ember iránt való tiszteletről szól az ige, egy részeg, mégpedig az első részeg embert állítja oda az ige. A képen ott fekszik Isten embere. Noé szőlőt ültetett. Hogy miképpen sajtolt a szőlőből mustot és bort, az nincs feljegyezve, de az fel van jegyezve, hogy megrészegedett tőle. Nem tudjuk, hogy mit csinált részegségében. Bocsánat a kifejezésért, de talán így tudom legjobban kifejezni, randalírozott-e, amikor megrészegedett, az nincs feljegyezve, de megrészegedett, és megmeztelenítette magát, talán melege volt, és azután elaludt. Három gyermeke közül az egyik rányitotta a sátor, és meglátta atyját, és a másik kettőnek elmondotta: a szőlő levéből ivott az apánk, és nem tudom, miért – ő sem látott még részeg embert a világon –, megmeztelenítette magát, és most ott fekszik a sátorban. Azután, így olvassuk az Írásban, a másik két gyermek, akinek a harmadik elmondja, hogy mi van édesapjukkal, bemennek a sátorba, maguk előtt visznek egy lepedőt, hogy ne lássanak semmit az apjuk részegségéből, bűnéből, és betakarják vele. És ott hagyják, hogy aludja ki mámorát. Jellemző, hogy mikor Luther a Kiskátéhoz a Bibliából illusztrációt keresett a 4. parancsolathoz, amiben a szülők iránti tiszteletről van szó, akkor az első részeg ember illusztrációját helyezte el.

Ez az első parancsolat – ezt sem szabad elfelejtenünk –, amelynek külön ígérete van. Szeretném hinni, hogy mindnyájan el tudjuk mondani a tízparancsolatot, ha nem is szó szerint, de legalább tartalom szerint, s ha elmondanánk, rájönnénk arra, hogy ez az első parancsolat külön ígérettel. A parancsolatok végén ott van az általános ígéret, amiben Isten megígéri, hogy aki ezeket a parancsolatokat, az egész tízparancsolatot megtartja, meg fogja áldani ezerízígen, aki nem fogja megtartani, nemcsak az illetőt magát bünteti meg, hanem harmad-, negyedízig le fog sújtani rá, azokra is, akiknek boldogságáért bármilyen árat hajlandó volna megfizetni. Ez az első parancsolat külön ígérettel. Van másik parancsolat is, amely mellett külön ígéret van. Ez jellemző az emberre, s nem Istenre. Ez a 2. parancsolat, amiben Isten nevének tiszteletben tartásáról van szó. Ott is benne van, hogy nem hagyja Isten büntetés nélkül azt, aki az ő nevét hiába veszi. De akkor, mikor Isten a 4. parancsolatban szüleinket veszi védelmébe, érdekes, hogy nem fenyegetéssel akarja rákényszeríteni az embert a szülők iránti tiszteletnek

megtartására, hanem egy csodálatos ígérettel fogja kézen: „Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy jól legyen dolgod, és hosszú életű légy e földön.” Ez az első parancsolat külön ígérettel.

Isten nem elégszik meg azzal, hogy a parancsolatok összességére vonatkozó ígéretet az emberek emlékezetébe idézze, hanem itt külön ígéret van. Ez az első ilyen parancsolat.

2. Hogy néz az óember a szülőkre?

Eddig azt néztük, hogyan néz Isten a szülőkre, most nézzük meg, hogy néz az óember a szülőkre. Az, hogy hol és hogyan írta meg Isten ezt a parancsolatot, az az Isten ítélete a gyermekek fölött. Ennek a parancsolatnak helye és ígérete Isten ítélete. Mondottam, hogy meggyőződésem szerint a második kőtáblára az emberek iránt való kötelességeink kerültek, az első kőtáblán pedig Isten iránt való kötelességeinkről van szó. A második kőtáblára az emberek között első helyre az édesapánk meg az édesanyánk kerül. Megvan ennek az oka, ezt nem szabad elfelejtünk! Nem csak azt kell tudomásul venni, hogy Isten első helyre az emberek között első parancsnak helyezi édesapánkat és édesanyánkat, és külön biztató ígéretet tesz hozzá. Nem szomorú dolog az, hogy a szülők iránti tiszteletet parancsolni kell az embernek?

Ez azt jelenti, hogy a szülők áldozatát, szeretetének értékét általában nem tudja a gyermek értékelni. Minél jobban nő a gyermek, minél inkább várhatná el tőle az ember, hogy e kérdésben világosan lássa meg kötelezettségét, annál nagyobb szakadék támad a szülők és a gyermekek között. Ahogyan tapasztalatokat szerez a családi élet körében, annak az kellene, hogy a következménye legyen, hogy annál jobban felragyog előttük és tudatosul a szülők értéke. Ennek ellentétét tapasztaljuk. Csak nagyon későn ragyog fel a szülők értéke tudatosan.

Ezeket a fokozatokat szoktuk megkülönböztetni: A gyermek életében először: Az én édesapám a legokosabb, a legbölcsebb, a legerősebb, a legderékabb ember a világon! Az én édesanyám a legszebb, a legjobb ezen a világon! Azután belépnek a gyermek életébe mások, és ezek a mások elhomályosítják a szülőknél az értékét. – Azután öntudatára ébred a gyermek. Már nemcsak azt látja, hogy más is van olyan jó, bölcs és kiváló, mint az én édesapám és édesanyám, hanem azt mondja: Én is tudok annyit, mint az édesapám meg az édesanyám. Azután eljön az idő, mikor magunkat kiválóbaknak, okosabbaknak tartjuk szüleinknél. És mire megöregszik a szülő, igen sok esetben felesleges teherré válik. Csak amikor már nincs az e földön élők sorában, akkor ragyog fel újra az értékük. A fel nem ismert szülői szeretetet nem lehet elintézni a sírjaikra hulló gyermekkönyvekkel. A szülőknél az a tragédiája, hogy a természet rendje szerint általában hamarabb halnak meg, mint az értéküket felismerő gyermekek.

A gyermek mindent természetesnek vesz. Megfigyelted? Sokkal könnyebben megtanulja, nem is kell nagyon tanítani rá, ezt a szót, hogy kell! És milyen nehezen tanulja meg azt, hogy: kérem. A gyermek természetesnek veszi a szülői kötelességet, amit édesapja és édesanyja iránta gyakorol.

Emlékezetem szerint egyszer már elmondottam, hogy mikor édesapám utódjaként Ózdra kerültem, több mint húsz éves háztartásnak láttam romjait. A padláson is rendet szerettem volna csinálni. Ott kezembe akadt egy kis bőrkötésű notesz. Odavittem a padlásablakhoz, hogy megnézzem, mi van benne. Megismertem benne édesanyám gyöngy-betűit. S amint betűzgettem, azt láttam, hogy ez egy háztartási könyv. Azt írta fel benne édesanyám, hogy én mibe kerültem. Nekem soha nem mondta, se nem írta, se nem mutatta. Mindig úgy gondoltam, hogy én olcsó gyerek voltam. Isten úgy teremtett engem, hogy szorgalmasan végeztem

tanulmányaimat. Jóformán negyedikes gimnazista korom óta, büszke voltam, magam tartottam el magamat azoknak a növendékeknek díjazásából, akiket tanítottam. Úgy gondoltam, hogy olcsó gyerek vagyok, és most itt láttam, hogy mibe kerültem az édesapámnak és az édesanyámnak. Az első tétel a noteszben az volt, hogy mibe került az utazás Ózdról Rozsnyóra a gimnáziumba, azután be volt írva minden, amit szüleimtől kaptam. Soha még így nem láttam együtt. Tudtam, hogy szeretnek, tudtam, hogy minden hónapban megjön a csomag. Akármilyen finom volt az étel, amivel elláttak gondozóim, ahol laktam, a hazai mindig jólesett a mindig éhes diáknak. Mikor ezt a noteszt olvastam, nézegettem, nem volt összeadva, de én összeadtam, s akkor összecsaptam a kezemet afelett, hogy milyen sokba kerültem én az édesapámnak meg az édesanyámnak, aki azt gondoltam, hogy milyen olcsó gyerek vagyok! Pedig még mi minden nem volt felírva abba a noteszba! Ha fel lehetett volna értékelni, be lehetett volna írni a szeretetet, amivel szerettek, ha koronában ki lehetett volna fejezni azt az aggodalmat, amivel engem kísérték, súlyos betegségemben azokat az éjszakákat, amiket az édesanyám mellettem virrasztott, mikor vörhenyben voltam, azokat a szerető aggodalmakat, amivel nyápic fiukat elengedték idegenbe a gimnáziumba. Soha nem éreztem úgy, hogy egy gyermek mennyire el van adósodva az édesapjánál és az édesanyjánál! Ha mindent felszámolnánk, s azonnal megindulna egy törlesztési folyamat, soha a végére nem érnénk, mert azt, amit tőlük kaptam, megköszönni lehet, meghálálni talán inkább nem, mint igen. Én csak azt éreztem: eladósodott gyermek vagyok, és kimondhatatlanul szégyelltem magamat, hogy ennyibe kerültem szüleimnek, gondban, szeretetben, imádságban, ápolásban és mindennapi kenyérben.

Ha a gyermek szülő lesz, akkor érez meg valamit ebből, de rendszerint már későn. Én sem tudtam elmondani az édesanyámnak, hogy mit adott ő nekem, mert elment a minden halandók útján mielőtt ennek tudatára ébredtem volna.

Testvéreim! Ítélet az felettünk, hogy parancsolni kell a gyermeknek, tiszteld atyádat és anyádat. Súlyos ítélet az is felettünk, hogy Istennek ígéretekkkel kell csalogatni a gyermeket arra, hogy szeresse, tisztelje atyját és anyját, mert csak így lesz hosszú és békeséges élete Istentől e földön!

Ámen